

Самулевич Т.Є.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
**Вплив системи розвивального навчання Д.Б. Ельконіна – В.В. Давидова
на реалізацію творчого потенціалу особистості**

Проблема розвитку творчого потенціалу особистості в психології розглядається досить по-різному. На сьогоднішній день ми маємо багато підходів та поглядів щодо цього питання. Розглядаючи творчий потенціал особистості, психологи звертаються до таких питань, як розвиток творчого мислення, креативності, теоретичного мислення, здібностей та обдарованості. Більш за все творчий потенціал особистості ототожнюють з інтелектуальними досягненнями, розглядають творчість як аспект інтелекту, тому однією характеристикою творчості є наявність продукту, рішення задачі.

У якості окремого напрямку досліджень обдарованості можна виділити особистісний підхід, у рамках якого досліджуються характерологічні, емоційні, мотиваційні, комунікативні якості особистості обдарованої людини, у результаті чого створюється узагальнений особистісний портрет. До цього напрямку можуть бути віднесені роботи К. Тэйлора, К. Кокс, Є. Роу та інших. Фактично при

цьому обдарованість пояснюється через перерахування певних особистісних якостей, що відповідає завданню діагностики й відбору, але нічого не говорить ні про природу, ні про шляхи її розвитку.

У сучасних дослідженнях ми бачимо спробу подолати обмеженість зазначених підходів; обдарованість визнається багатомірним явищем, що включає як інтелектуальні, так і особистісні, соціальні фактори. До досліджень цього напрямку можна віднести роботи Дж. Рензуллі, Дж. Фельдхьюзена, А. Танненбаума, Р. Стернберга, С. Каплан, Д. Сиск, К. Хеллер та інших. До такого підходу у вітчизняній психології можуть бути віднесені дослідження Д.Б. Богоявленської, для якої основним показником творчості особистості є інтелектуальна активність, що поєднує в собі два компоненти: пізнавальний (загальні розумові здатності) і мотиваційний. Нерозривність творчого, інтелектуального й особистісного розвитку дитини відображена в роботах Н.С. Лейтеса, що приділяє особливу увагу ролі вікових особливостей у творчому розвитку дитини. Підхід до обдарованості як до інтегрального явища був здійснений А.М. Матюшкіним, що висунув концепцію обдарованості як загальної психологічної передумови творчого розвитку. Згідно з цією концепцією виділяються наступні структурні компоненти обдарованості: домінуюча роль внутрішньої мотивації; дослідницька творча активність, що виражається в постановці й вирішенні проблем; можливість досягнення оригінальних розв'язків; можливість прогнозування розв'язку; здатність до створення ідеальних еталонів, що забезпечують високі естетичні, моральні, інтелектуальні оцінки.

Цікавим на наш погляд є думка О.Л. Яковлевої, яка під творчістю розуміє особистісну характеристику, але не як той або інший набір особистісних рис, а як реалізацію людиною власної індивідуальності. Людська індивідуальність неповторна й унікальна, тому реалізація індивідуальності - це і є творчий акт (внесення в світ нового, що раніше не існувало). Характеристики творчого потенціалу особистості, не предметні (у сенсі наявності продукту — матеріального або ідеального), а процесуальні, тому що творчість розглядається як процес виявлення власної індивідуальності. Ці характеристики логічно впливають із розгляду творчого потенціалу як реалізації власної індивідуальності, тому що людська індивідуальність проявляється в процесі міжособистісного спілкування (прямого або опосередкованого) і завжди тією чи іншою мірою є пред'явленням своєї індивідуальності іншій людині.

У рамках системи розвивального навчання Д.Б. Ельконіна – В.В. Давидова, було досліджено проблему розвитку теоретичного мислення школярів та показано, що при вірній побудові учбової діяльності, у молодших школярів закладається основа для розвитку планування, аналізу та рефлексії, які набувають свого подальшого розвитку у основній школі. Але проблема розвитку творчого потенціалу особистості у рамках даної системи розвивального навчання є новою. На наш погляд дослідження впливу розвитку теоретичного та творчого мислення на реалізацію творчого потенціалу особистості як вираження людиною власної індивідуальності є на сьогоднішній день актуальною, відкритою пробле-

мою, яка позначає напрям нашого подальшого дослідження в рамках психології розвитку в системі розвивального навчання Д.Б. Ельконіна – В.В. Давидова.

Література:

1. Богоявленская Д.Б. Интеллектуальная активность как психологический аспект изучения творчества / Исследование проблем психологии творчества под ред. Я.А. Пономарева. // Д.Б. Богоявленская – М.: Наука, 1983;
2. Гильбух Ю.З. Феномен умственной одаренности / Ю.З. Гильбух, О.Н. Гарнец, С.Л. Коробко// Вопросы психологии.1990. № 4;
3. Давыдов В.В. Теория развивающего обучения. / В.В. Давыдов – М.: ИНТОР 1996 – 544с;
4. Матюшкин А.М. Загадка одаренности. / А.М. Матюшкин. - М: Школа-Пресс. 1993;
5. Моляко В.А. Творческая одаренность и ее влияние у детей старшего дошкольного возраста / В.А. Моляко, Е.И. Кульчицкая– К: Знание, 1993;
6. Одаренные дети. Пер. с англ./ Общ. ред. Г.В. Бурменской, В.М. Слущко-го.- М.: Прогресс, 1991;
7. Пономарев Я.А. Психология творчества / Я.А. Пономарев – М.: Издательство «Наука», 1976. – 302 с.;
8. Яковлева Е. Л. Развитие творческого потенциала личности Школьника / Е. Л. Яковлева / Вопросы психологии 96'3 с.28